

Completări și corijări la bibliografia maghiară a secolelor XVII și XVIII

Prof. Dan Lăzărescu
Biblioteca Județeană „A. D. Xenopol” Arad

I. Marele bibliograf maghiar Molnar Albert (1574-1633), (1) a racordat sever cultura maghiară la cultura latină europeană, prin realizarea aceluia *Dictionarum Latino Hungarico Latinum*, apărut în ediția I la Nürnberg, în 1604. A fost urmat de a doua ediție, apărută în 1611 la Hanovra, și ediția a treia, la Heidelberg, în 1621, care este prima ediție trilingvă, celor două limbi adăugându-se și limba greacă. Importanța acestui instrument de lucru este deosebită, explicabilă și prin îmbogățirea culturii maghiare cu cele trei ediții. Există la Biblioteca Județeană Arad o altă ediție, postumă, neînregistrată în bibliografia maghiară a secolului al XVII-lea. Este vorba în realitate de două volume distincte, cu ani și loc de apariție identice, primul având structură trilingvă, latino-greco-hungaricum; al doilea, *Dictionarium hungarico-latinum*, amândouă legate în coligat editorial.

Primul volum are [1] 1028 p. 8⁰ [18,5x11,5 cm] sign : [], A8 B8 – Sss8 Ttt2.

Pagina de titlu este în roșu (rândurile 1, 3, 5, 7, 9, 14, loc, data) și negru.

Între paginile 1022-1023 (scris 1024) se află *Notae arithmeticae*.
Între paginile 1024-1027, *De Miraculis Mundi*, 1027 – *Vives*, Ion Ludovicus ; : *De lexicis indicis*.

Al doilea volum are 352 de pagini sign. A8 B8 – Y8, pagina de titlu doar în negru, iar între paginile 348-352 *Difficiles...voces*.

Ambele volume au texte pe două coloane, cu linie mediană. Avem în față prima ediție postumă a Dicționarului lui Albert Molnar (2).

II. Efortul bibliografilor maghiari contemporani s-a îndreptat către sfârșitul secolului trecut la sistematizarea și completarea marilor lucrări, drept fundament fiind considerate cele ale lui Petrik Géza (3), volumele apărute între anii 1971-1991 fiind chiar numerotate în continuare, marcându-se și în acest fel considerația la care numele marelui bibliograf are dreptul (4). Studiul atent al acestei serii ne-a convins că, pentru secolul al XVIII-lea, volumele apărute în a doua ediție, au fost adesea mult mai puțin atent studiate. Am ales dintr-un lanț mai bogat trei cazuri deosebit de semnificative.

1. Sub pseudonimul **Periergus Delthophilus**, contele Karoly Imre Reviczki (1737-1793) (5) a publicat catalogul bibliotecii sale cu titlul ***Bibliotheca Graeca et Latina. Berolini, Typis Ioannis Frederici Unger 1784***, pentru care Petrik (6) dă următoarele date cantitative: 8⁰. 100. 160. 60. 64 es 241.

Se află la Biblioteca Județeană Arad și o „Editio altera”, cu loc, editor, dată și forma comune cu prima ediție, având însă, altă paginatie: XXIV [1] 390. [13]p. la pozițiile operei lui Reviczki, această ediție este greșit indicată la Szinnyei (7).

2. Importantul scriitor maghiar al secolului al XVIII-lea, Teleky Jozsef (1738-1796) (8), a avut o scriere cu titlul *Essai sur la foiblesse des esprits – forts*, apărută într-o primă ediție Leyde, 1760 chez Jean Luzac, cu următoarele date cantitative: 12° 5 lev. Es 102 1. (9).

Biblioteca Județeană Arad posedă un exemplar dintr-o ediție diferită: Amsterdam, chez M.M. Rey. MDCCLXI. 12°. XVI. 128 p. care nu este inclusă în lucrările de completări. Facem, deci, convenita rectificare.

3. Baronul francez de origine maghiară François de Tott (1733-1793) (10) a avut un enorm succes european cu ale sale *Memoires sur les turcs et les tartares*, care au avut timp de 2-3 ani un număr destul de mare de ediții. Printre cele omise de bibliografii maghiari, menționăm una de Paris, MDCCLXXXV, cu următoarele date cantitative: 12° vol.I. XXXII. 278 p. vol.II. [2] 264 p. Este o ediție completă, fără mențiune de număr de ediție, și este diferită de cea descrisă de Al. Ciorănescu (11) astfel: Deuxième édition. P. 1785. 4° 2v.

Aceste trei cazuri atestă, alături de altele, o anume lipsă de interes pentru lucrările aflate la o a doua ediție, lacună care, deși de scăzută importanță, se cere corectată.

Comunicarea noastră exprimă puțin din deosebita stimă la care bibliografia maghiară, prin marile ei valori, are dreptul.

NOTE. BIBLIOGRAFIE.

- (1) Szinnyei Jozsef. *Magyar írók élete és munkái*. Budapest, 1890-1914. 14 vol. Vol. IX, col. 158-166.
- (2) a) Apponyi, Sándor. *Hungarica*. I-II Kotet. Budapest, 1900-1902.
 b) Szabó, Károly – Hellebrant, Árpád : *Régi magyar könyvtár*. Budapest, 4 volume.
 c) Sztripszky, Hiador : *Adalékok Szaóó Károly*...Budapest, 1912.
 d) Dézsi, Lajos : *Adalékok*...Budapest, 1906.
 e) *R.M.K. Pótlások 2.* füzet, Budapest, 1991
- (3) *Magyarország Bibliográphiája...1712-1860.*
 - *Első Kötet*. Budapest, 1888.
 - *Második Kötet*. Budapest, 1890.
 - *Harmadik Kötet*. Budapest, 1891.
 - *Negyedik Kötet*. Budapest, 1892.
- (4) *Magyarország Bibliográfiája...1712-1860.*
 V. *Pótlások*...Budapest, 1971.
 VI. *Mutató*...Budapest, 1972.
 VII. *Pótlások*...Budapest, 1991.
 VIII. *Függelék Hazai*, Budapest, 1991.
- (5) Szinnyei Jozsef. *Magyar írók élete es munkai*. Budapest, 1890-1914. 14 vol. Vol. XI 1905 col. 908-909.
- (6) Vol. III col. 220.
- (7) Vol. XI col. 909 poz. 3.
- (8) *Magyar irodalmi lexikon*...Budapest [1926] pag. 783 și Szinnyei *op. cit.* XIII, col. 1408-1410.
- (9) Petrik, *op. cit.* III kötet pag. 615 și Szinnyei poz. 1.
- (10) *Magyar irodalmi*...p. 809-810.
- (11) *Bibliographie de la litterature française du XVIII-e siècle*, Paris, 1961. poz.62043.

Additions and Corrections to the Hungarian Bibliography of 17th and 18th Centuries.

Abstract

The works of Hungarian bibliographers during the 17th and 18th centuries represent a very important part of the ancient books collection that can be found at Arad County Library. First, we have to mention the posthumous edition of the famous *Dictionarum Latino Hungarico Latinum* written by Molnar Albert (1574-1633); the first posthumous edition has been published in two distinctive volumes having the same year and place of printing, but different structure: the first is written in three languages (Latin, Greek, Hungarian), the second in two languages (Latin, Hungarian).

Another important book that we can find at Arad is *Bibliotheca Graeca et Latina. Berolini, Typis Ioannis Frederici Unger 1784* written by Karoly Imre Reviczki who uses a pen name – Periergus Deltophilus. It is an *Editio altera*.

The 18th century is also represented by Teleky Jozsef with his book *Essai sur la foiblesse des esprits-forts*; the County Library has not the Leyde edition, but another copy printed at Amsterdam.

We must also refer to a famous book *Memoires sur les turcs et les tartares*, written by a French baron of Hungarian origin François de Tott (1733-1793). The library has a copy from the second edition.

All those examples prove that these books – it does not matter if we take into consideration the first, the second or the third edition etc – are very important in order to reconstitute the activity of Hungarian writers during the 17th and 18th centuries.